

Városi könyvtár mint iskolai könyvtári ellátó központ

A Heves megyei könyvtári szakfelügyelet 1976-ban megvizsgálta Hatvan város könyvtári ellátását. A vizsgálat a közművelődési hálózaton kívül foglalkozott a szakszervezeti, az iskolai és a szakkönyvtárakkal is. Megállapításai szerint az általános iskolai könyvtárak helyzete és tevékenysége nem felel meg a korszerű követelményeknek. Fejlődésük megrekedt, állományuk rendezetlen, szürke, elavult könyvekkel terhelt. Korszerű állománygyarapítás sehol sem folyik. Hiányoznak a legfontosabb kézi- és segédkönyvek, az oktató és nevelő munka legfontosabb segédletei. Hiányoznak a kellő tárgyi és személyi feltételek, köztük a legegységesebbek: az alkalmas helyiség és a könyvtáros is.

Az elmúlt évek során az iskolai könyvtári szakfelügyelet megszervezése következtében, valamint az iskolai munka szükségleteként mind nagyobb igény jelentkezett az iskolai könyvtárak rendbehozására. Ennek ellenére sem sikerült lényeges eredményt elérni. A több ezer kötetes rendezetlen állomány, a megoldatlan helyiségviszonyok az egymást gyakran váltó, szakképzetlen könyvtárosokat megoldhatatlan feladatok elé állították.

A szakfelügyeleti vizsgálat értékelése a megyei és a városi tanács művelődésügyi vezetői és képviselői jelenlétében történt. Javaslat született arra, hogy a lehetőség szerint gyorsítsák meg az általános iskolai könyvtárak korszerűsítését. Ezt a városi tanács művelődésügyi osztálya a városi könyvtár módszereit, tapasztalatát, gyakorlatát felhasználva kívánta megoldani az 1976. évi 15. sz. törvényerejű rendelet szellemében, amely szorgalmazza a tanácsi, a szakszervezeti és az iskolai hálózatok együttműködését, s lehetővé teszi annak eldöntését, milyen legyen az együttműködő könyvtárak egymáshoz való viszonya.

A javaslatot követően 1977 áprilisában az elképzelések tisztázása végett a városi tanács értekezletet hívott össze, amelyen a Könyvtártudományi és Módszertani Központ, a megyei és a városi tanács művelődésügyi osztályának képviselői, az iskolai könyvtári szakfelügyelő, a megyei könyvtár igazgatója, az általános iskolák igazgatói és könyvtárosai, valamint a városi könyvtár igazgatója és illetékes munkatársai voltak jelen. A megvitattott tervezet alapján kidolgozták a részletes tennivalókat. 1977 végén a városi művelődésügyi osztály — mint a közművelődési, illetve az iskolai könyvtárak gazdája — egyesítve a meglévő erőket, a könyvtári tevékenységet szervezetileg is egységes irányítás alá vonta: a városi könyvtárt központi ellátó feladattal bízta meg. A döntés ésszerű volt, hiszen a városi könyvtár már kiépítette saját hálózatát, létrehozta gyermekkönyvtárait, amelyek korábban is hathatósan támogatták az iskolai munkát; az pedig már szintén régebben bebizonyosodott, hogy az iskolai könyvtárak saját erejükből csak lassan képesek előrehaladni.

A legfőbb érv pedig az volt, hogy egyik hálózat sem képes célkitűzéseit a másik hálózat munkája és eredményei nélkül maradéktalanul megvalósítani.

Az együttműködés legkézzelfoghatóbb területe az állománygyarapítás és -feltárás központosítása. Először is a gyűjtőkör elveit kellett tisztázni. A város négy általános iskolájából kettő a városi gyermekkönyvtár, kettő az ún. újhatvani fiókkönyvtár gyermekrésze közelében helyezkedik el. Mindkét könyvtár gazdag ifjúsági és gyermekkönyv-állománnyal rendelkezik. A megállapodás értelmében az iskolai könyvtárak azokat a könyveket gyűjtik, amelyek az oktató-nevelő munka segédletei: kézi-könyveket, ifjúsági szakirodalmat, továbbá az esztétikai és az irodalmi nevelést szolgáló szépirodalmi műveket, pedagógiai segédkönyveket. A szórakoztató jellegű ifjúsági szépirodalmat csak a közművelődési könyvtárak szerzik be. Olyan iskolai gyűjtemény kialakítása a cél, amely alkalmassá teszi az iskolai könyvtárt arra, hogy az iskola életének szerves részeként nélkülözhetetlen eszköze legyen az olvasóvá nevelésnek.

A rendszer működése

Az iskolai könyvtárak 1978. január 1-től az állománygyarapítást a városi könyvtáron keresztül végzik. A városi könyvtár a költségvetésben erre a célra rendelkezésre bocsátott könyvbeszerzési keretet a Könyvtárellátónál leköti, és a továbbiakban ennek terhére valamennyi iskolai könyvtár részére jegyzékenként egy tételben rendeli meg a könyveket. A teendők lebonyolítására a könyvtár létszámfejlesztést ka-

pott. Az erre a munkára alkalmazott könyvtáros fő tevékenységét az iskolai könyvtárakkal kapcsolatos tennivalók képezik. Kiküldi a megrendelő jegyzékeket az *Új Könyvek* című tájékoztatóval együtt az iskolai könyvtárosoknak, akik a tanárokkal megbeszélve a rendelést, a jegyzéket visszajuttatják a városi könyvtárba. A rendeléseket a könyvtáros felülvizsgálja, a vitás tételeket az iskolával tisztázza, ezt követően az összesített jegyzéket továbbítja a Könyvtárellátónak.

A városi könyvtárba megérkező könyveket a könyvtáros az iskolai könyvtárak közös cím- és csoportos leltárába iktatja. A könyvekbe az „Iskolai könyvtárak, Hatvan” tulajdonbélyegző kerül. Az így leltárba vett könyvekről letéti lap és raktári lap készül. Az iskolai könyvtárak állandó letétként törzslapon veszik át a könyvszállítmányt. A kiszállítást jelenleg a megyei könyvtár gépkocsija végzi. Az iskolai könyvtárak korábbi állománya egyelőre saját nyilvántartásukban maradt.

Az elvégzendő feladatok ütemezésében időben első helyen állt az iskolai könyvtárak állományának rendezése, azaz a könyvek raktári rendjének megteremtése, jelzetelese. A további tennivalók: egységes elvek alapján ki kell vonni azokat a könyveket, amelyek fölöslegesen terhelik az iskolai könyvtárakat; segítséget adni az iskoláknak megmaradó könyveik raktári katalógusának elkészítéséhez; az állománygyarapítás segédeszközéket létre kell hozni a központi katalógust.

Az állományrendezés már véget ért, három iskolában elkészült a raktári katalógus is. Az iskolai könyvtári szakfelügyelet először a betűrendes, majd a szakkatalógus elkészítését adta feladatul a könyvtárosoknak. Az újonnan, központilag beszerzett könyvek katalóguscéduláit kijelölve, a könyvekkel együtt kapták meg a könyvtárak. A régi állomány katalógizálására csak később kerül majd sor.

Tájékoztatásul néhány adat az 1978. évi állománygyarapításról: 1811 kötet könyvet kaptak az iskolák 47 570 forint értékben. Ebből 382 kötet a szépirodalom (főleg ajánlott és kötelező olvasmányok, antológiák, verseskötetek), 1429 kötet a szakirodalom (kézikönyvek, az ifjúsági sorozatokban megjelenő, jól felhasználható művek, pedagógiai segédletek). A négy iskola egyenként 362—477 kötetet kapott, a kisegítő iskolának 30 kötet jutott.

A közeli években felépül a városban egy új iskola, részére már megkezdődött az állomány gyűjtése, hogy mire elkészül, könyvtára megfelelő állománnyal, gyűjteménnyel kezdhesse meg munkáját.

A közös munka az állománygyarapításon kívül a módszertani munka elemeit is magában foglalja, módszertani tevékenységét az iskolai könyvtári szakfelügyelettel egyeztetett szempontok alapján végzi a könyvtár.

Segítettek a fenntartók

A munka várható eredményeinek tudatában a fenntartók hathatós segítséget adtak: rendezték a könyvtárosok tiszteletdíját. Az iskolák tanulólétszámától függően 900, 700, 500 forint tiszteletdíját kapnak az iskolai könyvtárosok. Ennek függvényeként természetesen megemelték a könyvtárak nyitvatartási idejét heti 7, 5, illetve 4—4 órára. A gyarapításra 40 000 Ft könyvbeszerzési hitelkeretet adtak, majd látván, hogy ez nem elég, átcsoportosítással további 18 000 Ft-ot juttattak a városi könyvtárnak.

A városi könyvtár rendelkezésére bocsátott 178 000 Ft felhasználásával olyan különálló helyiséget alakítottak ki, amely az iskolai könyvtárakkal foglalkozó könyvtáros munkahelyeül szolgál, és ahol az átmenetileg ott levő iskolai könyvtári könyvek is elhelyezhetők. Az Országos Közművelődési Tanács 80 000 Ft támogatást adott a kísérlethez. Ebből az összegből három iskolában sikerült kialakítani a szabadpolcos rendszert.

Az I. sz. iskolában a régi könyvszekrények helyett 50 m² fölötti alapterületű szabadpolcos könyvtárt létesítettek, ahol most már megvan a lehetősége a korszerű iskolai könyvtári munkának. A III. sz. iskolában a szabadpolc egy tanterem falára került. Itt ez is eredmény, mert a tantermekben nagyon szűkölködő iskolában a könyvtár korábban csupán egy — kazánház céljára épült — fülkében volt. Ez a tanterem irodalom—történelem szakterem is, tehát lehetőséget kínál a könyvtári órák megfelelő könyvtári környezetben való tartására. A II. sz. Általános Iskolában a lányok gyakorlati foglalkozása céljára készült teremmel osztozik a könyvtár, amely így jelentékeny szabadpolcos térhez jutott. A gyakorlati foglalkozást irányító tanárnő az iskola könyvtárosa. Itt is lehetővé válik könyvtári órák tartása, a könyvtár használata. A negyedik iskolában — amely önálló könyvtári helyiséggel és elfogadható berendezéssel rendelkezik — továbblépésre csak az iskola bővítése után lesz mód. A jelenlegi könyvtárt még az átszervezés során nagy áldozatkészséggel és úgyszeretettel egy alagsori helyiségben alakították ki.

E sorok írásakor még nem múlt el egy év a munka megkezdése óta. Nincsenek nagy eredmények, nehézségek is adódnak. Hátra van még nagyon sok aprómunka és az egész rendszer olajozott működése. Annyi azonban az eddigiek alapján is megállapítható, hogy a közös munkával mindenki, akit érint, egyetért. A városi tanács felkarolta az ügyet, az iskolaigazgatók igyekeznek a megoldásokat keresni, minden segítséget megadni a vállalkozásnak. Az iskolai könyvtárosok a szakmai segítség és a céltudatos együttműködés következtében egyre inkább érzékelik a munka lényegét, szépségét, és tapasztalják munkájuk megbecsülését és fontosságát is.

Attól még nagyon távol vagyunk, hogy Hatvan városa a kor követelményeinek megfelelő iskolai könyvtárakkal rendelkezzen. Mindössze annyi történt, hogy az érdekeltek összefogtak és munkálkodni kezdtek ennek érdekében.

Fazakas Zsigmondné

a könyvtárak életéből

Szocialista brigádok egy szakszervezeti könyvtárban

Vállalatunk, az EVIG gyár (Egyesült Villamosgépgyár) 1978. évi, új munkaversey-szabályzata tartalmazza azokat a feltételeket is, amelyeket a szocialista brigádoknak az arany, ezüst, bronz, illetve a magasabb fokozatok elnyeréséhez teljesíteniük kell. Például az arany fokozat eléréséhez a következők szükségesek: minden tag legyen rendszeres olvasó; olvasmányai között szerepeljenek mai magyar írók művei és politikai könyvek, továbbá a brigád vállalja irbdalmi rendezvények házigazdájának szerepét is.

Könyvtárunk a brigádok vállalásának teljesítését évek óta ajánló témajegyzékekkel segíti. Ezekben a mai magyar írók mellett szerepelnek a szovjet, a népi demokratikus és a haladó nyugati, valamint a fejlődő országok jeles íróinak művei, úgyszintén ismeretterjesztő és szakirodalmi könyvek is. (Például az „Amit érdemes elolvasni” c. annotált kisbibliográfiánkban kb. 120 értékes és egyben sikeres művet ismertettünk, s felhívtuk a figyelmet a szocialista brigádmozgalommal kapcsolatos kiadványokra, rendeletekre, határozatokra.) Ajánlásaink figyelembe veszik az évfordulókat, és kapcsolódnak a televízió, illetve a rádió műsoraihoz is.

Havonta elkészítjük az „Új könyveink” című, a könyvtár friss beszerzéseit ismertető tájékoztatót, melyet elküldünk a brigádok tagjai részére. A brigádok igényeit könyvtári munkánk tervezésekor figyelembe vesszük. Kérésükre elkészítettük a „Névadóink” c. kiadványt, melyben a brigádok névadóinak munkásságát ismertettük.

A művelődési központtal közösen állítjuk össze a „Szocialista brigádoknak ajánljuk” c. tájékoztatót, s az intézményben folyó programokhoz könyvajánlással kapcsolódunk.

Mivel a vállalatnál sok a vidékről bejáró dolgozó, átmeneti megoldásként *könyvtári összekötőket* szerveztünk, akiknek ez a brigádmegbízatusuk. Az összekötők kapcsolatot tartanak a brigád és a könyvtár között: kölcsönöznek társaik részére, mozgósítják őket a rendezvényekre, eljuttatják a tagokhoz a propagandaanyagokat, a brigád kívánosságait pedig a könyvtárosok tudomására hozzák.

A brigádokkal való szerződés kötést átmeneti megoldásnak tartjuk. Azok a brigádtagok, akik a könyvtár rendszeres olvasói, ajánlójegyzékeink felhasználásával egyéni olvasótervet állítanak össze. Az egyéni olvasótervek a szerződés mellékletei. A szerződés egyik pontja lehet az is, hogy a brigád vállalja a házigazda szerepét a könyvtári rendezvényeken (költészet napja, ünnepi könyvhét, műszaki, illetve politikai könyvnapok, kiscsoportos foglalkozások). A házigazda brigád előzetesen megismeri a meghívott író műveit, a róluk szóló kritikákat, és a szervezésben, a lebonyolításban segítséget nyújt a könyvtárnak. Rendezvényeink résztvevőinek száma 60—120. Többször előfordult az is, hogy a jól sikerült rendezvény után a meghívott író vagy művész tiszteletbeli brigádtag lett. Az elmúlt évek során — többek között — vendégünk volt *Kertész Ákos, László Bencsik Sándor, Nagy László, Ágh István, Baranyi Ferenc, Tolnai Gábor, Somogyi Tóth Sándor, Radó Sándor, Bata Imre, Czine*